

STIDNA BAJKA

Star čovjek spustio se niz planinu. Još dobro držeći, širokih ramena, uska struka, koračao je čvrsto, kao da svaku stopu utiskuje u zemlju. Bio je odjeven u iznošeno, ali čisto odijelo, mirisao je po mlijeku, sijenu i mokraći. Živjelo se siromaški u njegovoj šumskoj postojbini. Oronula drvenjara stalno se morala popravljati. Svoja tri odrasla sina odgojio je u strahu, poniznosti, neznanju. Izbjegao školu što je bila kilometrima udaljena. Sada su stasali u momke, muški nagon budio se u njima, nije mogao dopustiti da se pare sa životinjama. Nešto mutno i opasno pojavljivalo im se u očima, to nešto potmulo i neobjašnjivo moglo je donijeti nesreću i smrt. Stari je držao sinove uza se i odgojio ih bez žene koja je prerano umrla, možda od teškog rada, a možda i od neljubavi. Nikoga nije volio još krepki starac, samo svoje ovce i zločudnu planinu. Ima takvih ljudi; izniknu iz zemlje, načinjeni od izmeta i otpornog sjemenja, pa zaziru od svijeta i priklanjaju se prirodi, govor im je težak, a riječi kao suvišne, ne mile im se ni smijeh ni plač, sve zauvijek ostaje u njima. Sada se opor starac morao spustiti među ljude, o tomu je dugo promišljao i u noći buljeći u zvijezde prosnivao, žena je bila potrebna njegovu muškom domu, žena široka i bludna za četvoricu muškaraca. Nije želio da rod usahne, a bilo je prekasno i za njega i za neuke sinove da sele s planine; gospodovao je nad njima i nad ovcama, nadzirao je nekako svijet odozgo i želio je tu moć do smrti sačuvati. Njegov krajolik bio je čvrst, načinjen od kamena, zelenila i oštre vune, nikakvih strojeva, modernih naprava i pomagala nije bilo u drvenjari, sve se radilo na starinsku, muški i samoprijegorno. Lijegalo se rano, sa zalaskom sunca, a budilo u praskozorje. Jednoličan život, pa ipak bogat mirisima, zvukovima, ljepotom u preobrazbi koje ti nemušti ljudi nikako ne mogahu iskazati riječima, ali ih osjećahu svim svojim

ćutilima. U tu opasnu napetost, u godinama nagomilanu šutnju, napokon je morala prispjeti žena.

Starac se već ranije dogovorio s domaćinom. Bila je to kuća siromaha, petero kćeri na okupu, bogatiju kuću ne bi tražio, a u srednje imućnu ne bi ga pustili.

Grub domaćin, pogrbljen i vječito gladan, odredio je za ovu priliku najstariju kćerku koja je već odavno smetala u tijesnoj, neudobnoj kući, zapravo zdanju bez prava imena, nešto između kolibe i štale. Žena i kćerke pomno izribaše drven pod, izgažen, izgrižen i popaljen, namjestiše neke krpice i izniješe na stol dobru i staru rakiju. To je bilo ionako sve što su mogle učiniti, muž i otac ih otjera napolje, a zadrži samo najstariju kćerku, pomno opranu i odjevenu prema njegovim muškim uputama.

Prtenu košulju morala je razgaliti sve do polovice njedara, oble dojke sjale su u svoj punini, kad bi se prignula ispale bi iz bijedne odjeće, ali to je stari prošac i želio. Djevojka je imala već dvadeset i pet godina i morao ju je maknuti iz nikakva gazdinstva. Dati je u planinu, među vukove — i to je bila neka sreća, jer u zapuštenom seocetu za nju ionako nije bilo momka. Puna kuća ženske čeljadi prava je nesreća i za bogataše, a kamoli ne za sirotinju. Nije bila ni lijepa po gradskim mjerilima, lice joj je bilo nekako nepomično i tupo, a oči sitne i razroke. Tek kosa je bila u nje bujna i teška, pravo breme na grubo izdjelanoj glavi, ravna kosa tamna kao zreo kesten.

Tijelo joj je bilo krupno širokih bokova, hodala je malo gegavo na ravnim stopalima, nezgrapno se kretala, pa ipak su iz nje izbijali snaga i zdravlje. Bila je od onih koje su ljepše gole nego odjevene, jer im je put često čista, glatka, bez madeža, prišteva i bubuljica, to je divno meso što se krije u ponošenom i zakrpanom ruhu. Podizala je skute, jer tako joj je otac naredio, onaj stari s planine buljio je u nju požudno i smeteno. Sjeo je na klimavu stolicu i štapom šarao po podu.

— Uzimaš li je za najstarijeg? — upita domaćin i ulije rakiju u čokanjčice.

Starac neodređeno zakima glavom, znojio se pod sjedinama, vrpelio na stolici, jer i nije bio vičan dugom sjedenju.

Djevojka je nešto poslovala po izbi. I to je otac naredio: neka se kreće kako bi se vidjelo da nije šepava, neka pridigne suknju da joj se vide noge sve do bedara, pa i više.

Starac je šutio; i rakija i krv i žensko meso udarili su mu u glavu, sve ga je smelo, opčinilo, zanjelo. Nije bio kadar izreći ni slova, a kamoli sastaviti rečenicu. Disao je teško, uzbuđio se i smeo, kao da mu se sva pamet oduzela.

Međutim bijedni domaćin to shvati kao premišljanje, oklijevanje, čak odbijanje. U naglom strahu i bijesu on se obrecne na kćerku:

— Klekni! Uzmi krpu i čisti pod! Neka se sve vidi... i kako radiš.

Jadnica ga poslušala. Bila je pokorna i mirna, spusti se na koljena bez otpora i prihvati neku odbačenu krpetinu da njome osvijetla ionako očišćen pod.

Njen otac tad divlje zgrabi starčev štap i zadigne njime vješto djevojčinu suknju; ukazaše se dvije prebijeke polutke, guzovi kao od mramora, stražnjica poput puna mjeseca, čudo ljepote na ne-lijepu čeljadetu.

Djevojka se zatrese od straha i sramote, onom starcu na stolici kao da se razotkri nebo, uzmahne koščatom glavom kao konj i gotovo zanjšti, hvatao je dah i neke nerazumljive riječi prokuljaše mu iz grla.

— Onda, uzimaš li je — naceri se ružno domaćin

Došljak brzo klimaše glavom kao u groznici, djevojka se složi na podu kao mrtva kokoš.

— Hajde, diži se! — reče joj njen otac pomirljivo. — Našla si ženika, a meni nije do svatova.

On i došljak iz planine ispiše još po nekoliko rakija, stegoše ruke, pogodba je bila zaključena, jedno grlo manje u kući, moralo se proslaviti...

Nitko se ne ljubi u ljutom siromaštvu i divljini, djevojka ode bez zagrljaja i cjelova, tupo kao ovca. Tako je i mislio čudni pro-sac: lijepa je kao najdeblja ovca.

Već obnoć stigoše do drvenjare. Vjetar ih je pratio cijelim putem što ga prijeđoše šutke, bez ijedne ljudske riječi. I žut, mlohav mjesec izronio je iz neba, onako pun nalikovao je ugašenom suncu, to je dobro, mislio je starac, lakše se putuje uz mjesečinu.

Sinovi su čekali budni kao vukodlaci. Nikad još nisu tako dugo bdjeli. Oči su im se caklile u tmini, nozdrve su im se širile, zdravim plućima udisali su oštar šumski zrak. Bili su zreli poput sjajnih, savršeno sazdanih plodova, bili su puni sjemenja i žudnje što im je bolno obuzimala udove, još nevični ženama gledali su kako u prirodi mužjaci opće sa svojim ženama. A sada stiže otac i dovodi mladu za sve njih...

Siromašna kuća ne može brojnu čeljad prehraniti, u svemu se škrtarilo i na svaki zalogaj pazilo, zato bi tri snahe bile suviše, dovoljna će biti i jedna.

Starac nije dopustio da se djevojka razdjeveri još iste noći. Vidio je svoje divlje mladunce, a i sam gorio iznutra, izjeden od požude, opsjednut bestidnim slikama. Želio je da se sve dogodi polako, raz-

vratno, ali kao u snu. Naložio je djevojci da ode sama na spavanje, otjerao je prenapete momke na sjenik, a on legao na škripavu, isušenu, bodljikavu postelju, i kroz zagaravljeno okno zablenuo se u mjesec.

Nakon iznimno duga sna dočeka ih novi dan i tijekom naoko mirnih sati muška se žudnja pojača i uzjari. Gotovo i ne dotakoše jelo što ga je djevojka, nasmrt preplašena i do nijemosti šutljiva, za njih skuhalo. Starac joj naredi da ugrije vodu i da se okupa u koritu. To učiniše i on i njegovi sinovi. Nije im dao da gledaju djevojčinu golotinju, želio je da trenutak njena otkrivanja bude kao iznenadna vatra, razaranje čednosti.

Ona prostre po širokoj slamarici ponjave mirisne i čiste. Zatim joj pride bosonoga, odjevena u dugu, žućkastu košulju, drhtava i blijeda, ali odlučna da sve podnese i da se više nikad ne vrati u smradnu dolinu i uvijek gladnu obitelj. Starac joj naredi da klekne i da snažno izviije stražnjicu, bedra joj nisu smjela podrhtavati ni koljena kliziti; neka laktove čvrsto usadi u postelju i neka čeka. Starac je tako opkoračivao pokojnu ženu i za drugi način nije znao. On joj sasvim razotkrije tijelo i pride joj odostrag, momci su čekali u redu prema stasu i godinama, tihi i ukrućeni u svojoj strasti; prava požuda ne poznaje smijeh, ona je istinska posestrima smrti. Nastaviše što je otac započeo, nespretnije možda, a i brže, bjelasalo se tijelo pred njima nalik na drhtav, zreo sir, ulazili su u njega sa silovitošću samotnika i ostavljali bujicu svog sjemenja.

Tako je djevojka postala ženom četvorice i tako je šutke s muškarcima živjela u planinskoj kolibi. U njihovoj surovosti bilo je bezazlene životinjske nježnosti, u njezinoj podložnosti bilo je, možda, čak i ženske radosti. Ništa nisu izrekli, ništa zapisali jer pisati nisu znali, čak ni zapjevali nisu. Živjeli su iz dana u dan i sa čežnjom čekali večer. Ljeti su ženu izvodili pod mirno nebo i mješevinu, ležala je na travi, a oni naokolo.

Udajena glasanja neznanih životinja, tamni zvukovi prirode što živi noću, krijesnice koje promiču travom, zvijezde-padalice na noćnom svodu, blebanje janjeta u potrazi za majkom i još mnogo toga, nejasnog i opasnog, pružalo je čar čudnoj i zapravo čednoj zajednici ovih ljudi izvan vremena.

Žena je cvjetala i krupnjela u struku, trbuh joj se zaoblio, a dojke prošarale sitnim, modrim žilicama. Starac je prije nje shvatio da je trudna, pa je nekog, samo njemu znanog boga molio da dijete bude zdravo i muško. Znao je sve oko poroda, jer je i pokojnoj ženi tri puta pomogao, čekao je sada sina ili unuka, svejedno, važno je da se život nastavi u planini, a ako se žensko rodi, ništa se tu ne može, sudbina je da se i ženska djeca rađaju.

Njegovi sinovi motrili su ženu koja se sva izmijenila, u početku prelijepa, a kasnije poružnjela, ali neka je svetost bila u njenu obličju i oni joj se više ne približavahu. Dijete se rodilo zimi, ali starac je na vrijeme ugrijao vodu i utoplio kolibu, ništa nije manjkalo, ni mekih, ispranih krpa, ni čistih ponjava za roditelju. Sve je starac obavio spretno i čisto, pokazao se mudrim i jaku je ženu odabrao, izdržala je njihovu ljubav i pohlepu i rodila muško čedo za svu četvoricu. Ubrzo poslije tog čina starac umre, a život se u planini nastavi. Sada je najstariji sin prvi ženi prilazio, a ostala dvojica čekahu na milost, i strpljivo i pokorno. Što je za neke red, za druge je nered; nisu znali da su bestidni, pa su živjeli kao u raj u s jedinom ženom koju upoznaše.

Njihova djeca siđoše s planine, podrijetlo im se gubi u staroj i stidnoj bajci. Kad se imena uredno upišu u papire, sve postaje obično. Priroda ne odaje tajne, a ljudi ih samo naslućuju.

Sunčana Škrinjarić